

NEMZETI TÁRSALKODÓ

Augustus 23dik napján 1836.

LITERATURAI SZEMLE *)

(Pestről augusztus 3dikán 1836.)

Hirlapi statistika. 1831ben még az egy Hazai Tudósítás jelent-meg széles Magyarországon. A' lengyel háboru és cholera legboldogabb időszakát tévék akkor ez ujságnak. A' nemzetiségre buzgón serkentő Kulcsár idejében 8—9 száznál soha sem volt több fizető olvasója, mint ezt maga elhunyt barátom közlé velem. 1832 óta mindég növekszik magyar hirlapjaink száma; még pedig sokkal nagyobb arányban, mint az olvasóké, mi megtetszik a' következőkből:

Hazai Tudósítás előfizetőinek száma e- zer négyszáz	—	—	—	—	1,400.
Ismértető é száz negyven	—	—	—	—	140.
Jelenkoré két ezer négy száz	—	—	—	—	2,400.
Kémlőé hat száz ötven	—	—	—	—	650.
Rajzolaté öt száz	—	—	—	—	500.
Regélőé is öt száz	—	—	—	—	500.
Szemléelőé három száz	—	—	—	—	300.
Mind öszve	—	—	—	—	5890.

— Ha már felvesszük, hogy

*) A' nyilvánosságot kedvelő, józan ítéletű olvasó fel-
szabadít azon fáradságtól, hogy a' Nemz. Társalkodó 19-
dik számában közzelt literaturai híreket csak egy betűvel
is védjem némely csevegő megtámogatók ellen.

1832től, és így nem egészen 5 év alatt, (Erdélyt nem érintve) egyrül hétre szaporodott magyar hirlapjaink száma, az olvasóké pedig mintegy három ezerről, (mert ennyire csak tehetjük a' lengyel háboru és cholera idejében volt hirlapi olvasók számát) nem egészen hat ezerre, vagy ha hat ezernél valamivel többre is, nagyon világosan ötlük itt szemünkbe az aránytalanság 1: 7. és 3: 6. — Nem csuda hát, ha a' Jelenkort és a' Hazai Tudósítást kivéve többi magyar hirlapjaink csak alig és alig tengődhetnek; nem csuda, ha rövid idő alatt többen közülök ki fognak halni. Valyon nem tanácsos volna-e a' Rajzolatnak összeolvadni a' Regélővel, 's így kettőzött erővel iparkodni azon, hogy legalább egy jó divatujtsága legyen a' Magyaroknak? Mert hogy a' jelen olvasóközönség két divat hirlapot meg nem bír, ki ki hosszas fejtérés nélkül is általláthatja. Az Ismertetőnek éppen ily hasznos volna egyesülni a' Kémlővel. — A' Szemlélőnek mit javasoljunk, nem tudjuk, mert Hazánkban még provincialis hirlapoknak semmi keletök. — Ha kiadója találkozik ki költségeit viszi, jelenjen-meg továbbra is, de minél érdekesb, minél hazaibb cikkelyekkel. Az Erdélyi Híradó's Vasárnapi ujságáról nem szólhatunk; mert előfizetőinek számát nem tudjuk. Nem ok nélkül hisszük azonban, hogy a' derék Erdély lelkesen pártolja azokat. — A' magyar Kurirt Bécsben jövő év elején Csató Pál fogja új életre hozni.

Tudományos folyóirásaink. — A' Minerva úgy látszik, végképpen elaludt; mert utoljára sem dolgozója sem olvasója nem akadt.

Tudományos Gyűjtemény című legrégebbi folyó iratunk most is él; de megjelenését koránsem az olvasók bővségének, hanem csu-

pán a' kiadó intézet önhasznát e' részben nem tekintő áldozatinak kell köszönnünk. Három ezer forintot fizet évenként Trattner-Károlyi e' folyó írás szerkeztetéséért, a' munka társakat pedig egy egy ív dolgozatért 10 frjával jutalmazza, 's alig van háromszáz valóságos előfizetője. Ha már tekintetbe vétetnek a' kiadáshoz megkivántató minden egyéb költségek is, biztosan lehet állítani, hogy Trattner-Károlyinak a' Tudományos Gyűjtemény csak száz garas tiszta jövedelmet sem hoz-be. Dicséretére legyen ez mondva a' Tud. Gyűjt. kiadó intézetének.

Tudománytár: két év óta jelen-meg három hónaponként. Az első kötet recensensének minden gondolatjai közt legrosszabb az, melly szerint a' Tudománytárban mathematicumokat felvétetni nem kíván. Az illy recensens a' Tudománytárt is társalkodónak, vagy mulatságnak képzei. Véleményem szerint a' Tudománytárban minden komoly (solid) tudomány minden tudós, de csupán eredeti, jól kidolgozott értekezés helyén áll a' fordításokat egy T.tárból kiküszöbölém. A' literaturai részben a' hazai literaturára fordítanék nagyobb (igen nagy) figyelmet, mint a' külföldre. A' hazai literaturának minden, a' külföldinek nevezeteseb újabb műveit megismértetném a' magyar olvasóval. Visszamennék azon első igen jó gondolatra, hogy a' T.tárban kritikák, hazai könyveinknek, valamint a' külföldieknek is okos kritikái 's ismértetései jelennének-meg. Vagy a' literaturai részt egészen külön választanám a' T. tártól; ebben, mint feljebb mondatott, jól kidolgozott, tudós értekezéseket közlenék év negyedeként; a' literaturai részből liter. hírlapot alkotnék, 's ezt hetenként, vagy félhónaponként

adnám-ki; benne a' magyar és más nyelvü literaturai művek nyomos kritikáin, 's esmértetésein kívül a' tud. társaság minden féle jelentései is olvastatnának. A' külföldi könyvek fordított ismértetésit 's kritikáit eltiltánám a' liter. hirlapból; mert e' részben is fordításhoz ragaszkodni alul van egy tud. Akadémia méltóságán. Ha tud. társaságunk eredetiségre nem törekszik, miként várhatjuk, hogy a' profanum vulgus, vagy a' nagy akadémia (mint Horvát szól) levebbe az örökös utánzási jármot? A' szerkesztőnek szoros kötelességévé tenném, hogy a' kötetek pontosan jelenjenek-meg, mert hogy 1856ban a' T. tárnak még egy kötete sem adatott-ki, botránkozató. Minden; rendes és levelező tagnak tartozásává tenném, hogy a' tud. társaság' folyó iratában dolgozzék. A' tudós írni 's olvasni köteles; azonban több tagot ismérünk, ki sem elválasztatása előtt, sem azután semmiféle tudományos dolgot által magát ki nem tüntette. A' már szép számra nőtt levelező tagok sokaságát csupán halál esetében szaporítánám; különben táblabirói özön lepi-el a' tud. társaságot; végre a' T. tárról és Akadémiáról itt mondottakat nem gúnynak, hanem valódi jó indulatnak, 's ennél fogva vizsgálat alá, venném.

Kritikai Lapok: megjelenésök ritka és rendetlen. Hogy literaturánkra hasznos befolyással voltak és vannak, azt talán Munkácsy, ki hat hét óta folyvást piszkolja Bajját, sem fogja tagadni.

E G Y I P T O M.

(Végzet.)

Mint közönségesen tudatik, a' suezi föld szoroson a' Veres- és Középtengerek között már hajdon is volt vizcsatorna, mely azonban már rég óta bé van telve homokkal. De Mehmed Ali távol attól, hogy kedvencz gondolatját, az említett két tenger összeköttetését, a' régi helyen akarná véghez vinni, egy sokkal bizonyosb és célra hamarább vezérlő tervet fogott-fel. A' régi csatornának visszaállítása tudniillik költséges, idő vesztegető, és a' következés még is kétséges. Az által a' kereskedés minden esetre egy pusztta, 's az egyiptomi népesség, természetén a' hatalom közép pontjától távol eső vidékre vezetnénk. Ezért jobbnak látja Ali, hogy Cairót Suezzel vasútnál fogva összeköttetésbe hozza, 's ez által fővárosát Cairót, 's az alexandriai kikötőt melyek mint fenebb említettük a' Nilus és Mehmedieh csatornánál fogva vizkapcsolatban állnak egymással; e' kereskedés közép-pontjává tegye. Azt hiszik, ezen próbatételnél sem fogna Ali megállapodni. Egy gőzhajósereg a' Verestengeren mind a' két tenger-partot a' Bab el Mandeb tenger szorosig, 's az egész Abyssiniát csak nem minden kard kirántás nélkül az ő birtokába ejtené, a' vasutnak Syriáig folytatása az Euphrates és Tigris partjait az ő parancsolatja alá hajtana, 's hatalmát a' Portiáénál kétszer nagyobbra nevelné. Hogy Alinak csak hogy e' képpen egy hatalmat alapíthasson magának — mind akaratja elég erős, mind eszközei elegendők, a' föld legszebb tartományait az európai civilizationak, 's déli Ázsiához és délkeleti Áfrikához a' legrövidebb útat az európai merénykedő lélek-

nek felnyitni, ezt egy utazó sem hozza kétség alá.

Mig a' Jó-remény fokát megkerülő Indiába vivő tengeri út még nem volt felfedezve, az indiai portékák legnagyobb része Suezén és Alexandrián, vagy pedig Bassorán és Konstántzinápolyon által hozatott Velenczébe. De a' hajókázás híjános volta, a' karavánokkal szállítás bajossága 's bizonytalansága 's a' velenceziek monopoliuma olyan drágákká tették ezen portékákat, hogy a' portugaliak, minekutána ök az új vízutat - a' Jó-remény foka megkerülésével - felfedezék, 's az egyenes kereskedést Indiával helyre állították, az indiai portékákat sokkal olcsóbban adhatták mint a' velenceziek, noha az új út háromszorta sőt négyszerte is hosszabb volt mint a' régi kereskedő utak; ezekkel tehát felhagytak. Midőn a' hollandiak később állandó uraságra jutottak kelet-indiában, 's az ottani tartományokkal folytatott kereskedés által nagy gazdagságokat szereztek magoknak, Franciaország figyelmé viszont a' régi kereskedő útakra vonult. Már Leibnitz azt a' tanácsot adta vala egy memoirjában, noha következés nélkül, XIV. Lajosnak, hogy a' hollandiak keletindiai kereskedését Egyiptomnak elfoglalása által buktassa-meg. Hasonló terv forga fen ismét a' francia republica Directoriuma alatt (1798), 's egy 40,000 emberből álló tábor Bonaparte generáltól vezéreltetve Egyiptomba is küldeték, hogy ott francia gyarmatot alapítson, és onnat aztán az ángolok keletindiai birodalmának végét vessen. Azon sorsa e' francia tábornak, mely halhatatlan tettek után az ángolok, törökök és mamelukok egyesült ereje, a' pestis és az égalj által meggyőzetett, azt a' tanúságot adta, hogy mig a' tengeri uralkodás mostani állapotja fen lesz, soha egy európai hatalmasság sem juthat, Nagybritannia a-

karatja 's engedése nélkül, túl a' tengereken állandó uraságra.

Anglia, mely a' Jó-remény fokát megkerülő hosszú úton jutott keletindiai hatalmához, 's abban egyedül azon hézagnál fogva tartotta-meg magát, melyet tengerek és az ázsiai, afrikai vad-ság állított közibe 's európai versenytársai közé, a' legnagyobb féltékenységgel tekint minden lépésre, mely arra czélozna, hogy őtet ama' birtokában megháborítsa. De most nem Franciaország az ő féltékenységének tárgya, hanem Oroszország, 's mint látszik nem ok nélkül, mert mint-hogy a' persák és osmanok despotiái éppen azon mértékben rothadoznak el és omladoznak le, melyhen Oroszország erkölcsi 's physical ereje nőttön nő, úgy látszik, hogy a' persa 's osman birodalmoknak ön magoktól és minden érettek megerőltetett viaskodás nélkül orosz hatalom alá kell jutniok, minél fogva félhetni attól, hogy Oroszország aztán közvetlen szomszédja leend az angol keletindiai birodalomnak, és pedig olyan szomszédja, melyet nem lehetne sem az indiai katonákkal elijeszteni, sem nelsoni hajósergekkel hatalma alapjától és középpontjától elválni, szakasztani.

Ily környülállások között Angliának éppen olyan kívánatos, milyen kellemetlen Oroszországnak, hogy az osman birodalom omladványiból oly hatalom támadjon 's erősödjék fel, mely fekvésénél fogva Angliától elégséges függésben lévén, az orosz hatalom Napkeleten tovább terjedésének határt vetne, 's ennél fogva az angol keletindiai birodalmat az orosz hatalommal ellenséges összeütközéstől mentené. E' mellett Anglia nem tekinti hidegvérüleg saját kereskedése terjedhetését 's az India felé nyitandó rövidebb út ama' hasznait, melyek Ali nagy javító tervei-

ből Angliára háromlandók. E' miatt az angol keletindiai birtokokban már is megfelelő előkészületek vannak munkába véve, 's az öntött vasból készített első angol gőzhajó utját Bombaytól Suezig, hova 1834ben martius 5dikénijutott el, 31 nap alatt tette-meg, pedig e' 31 közül 8 nap nyugodott Arabia partjainál. Suezből Cairóig, és innen Alexandriáig vasúton és gőzszekereken 1 - 2 nap, Alexandriából Franciaországba Marseilleig gőzhajón 8 — 10 nap alatt eljuthatni, 's e' képpen azt az útat, melyre ez előtt 9 hónap kívántatott, ennekutána meglehet tenni 9 hét alatt.

Azonban bár milyen nagyok legyenek is a' hasznok melyeket ez út megrövidítés az Anglia 's Keletindia közt jövő menő utazókra 's levelekre nézve nyujtand, mindazonáltal kételkedünk felőle, hogy Anglia a' portékák szállítására nézve is a' rövidebb útat választaná, mert a' tengerjárásnak Suez és Alexandria közötti megszakadása által Egyiptom uralkodójától mindég függnie kellene, 's kereskedői tengeri erejében minden esetre nagy csorbulást szenvedne. Csak más országok concurrentiája által kényszeritethetnék Anglia arra, hogy e tekintetben is a' rövidebb új utat válaszsza, de azon esetben aztán hihetőleg azon törekednék, hogy Egyiptomot vagy legalább néhány erős álláspontokat teljesen birtokába kerítsen.

Csupán az európai hatalmasságok egymás iránti féltékenységének, vagy is inkább az ők azon törekedésének, hogy Európa békességét fenntartsák, tulajdonithatni azt, hogy M e h m e d A l i a' török birodalom egész ázsiai részét magának eddig elé meg nem hódoltatta. Azonban ha Európa nagy hatalmasságai között valaha háboru ütne ki, sejdíteni lehet, hogy egy felől Oroszország a' nagy uralal szövetségbe állva, más felől Egyip-

tom Angliától segítve kis Ázsia birtoka 's talám európai Törökország birtoka felett fognak egymással harczolni. Most még Mehmed Ali mindcsak alkirálynak 's a' magasságos török Porta vasallusának nevezi magát 's annak fizet is valami csekély adót.

Egyiptom alkotmánya katonai despotia. Mehmed Ali ministeriumát ezek teszik: a' kiaga bey vagy első minister, jancsár aga, vagy hadi minister, uali vagy katonai politia-ministere, bash aga vagy polgári politia ministre, mohtesib vagy kereskedési minister, egy kincstárnok, vámokra főfelügyelő 's élésmester, kik mindnyájon az ő felvigyázata alatt vagynak. 400 mamelukból álló testőrségtől és 600 palotaőrökből, kik „kamarás“ czimmal díszeskednek vagyon körül vétetve. Egyiptom vidékekre osztatik, melyeket állandó fizetésű vidéktisztek igazgatnak, kiknek szorosan tilalmaztatik akarminemű zsarolást tenni. A' büntető igazság török mód szerént szolgáltatik ki. A' polgári pereket egy évenként Konstantzinápolyból oda menő cadí látja 's igazítja el, társbírái a' scheikhek lévén. A' pertárgyaitól fizetendő díjnak, mely 100tól 4, $\frac{1}{3}$ része a' cadié, $\frac{1}{3}$ része pedig a' scheikli táblabiráké.

A' tulajdonképpen való Egyiptomnak $2\frac{1}{2}$ millióra számított népessége áll 160,000 koptusból, 2,250,000 arab fellah-ból, kik falukon laknak 's földmivelők, pusztában koborló 150,000 beduinból, 25,000 görög arabból, 20,000 zsidóból, 20,000 syriaiból, 10,000 örményből, 20,000 törökből és albaniaiból, 4000 frankból (európai keresztényből), 7500 aethiopiaiból és 500 mamelukból.

A' koptusok, Egyiptomnak ezen eredeti lakóji, az Eutyches szerénti keresztény vallást vallják, 's fejük egy patriarcha, ki Cairóban lakik.

A' felláhk és beduinek az islamot (Mohammed vallását) vallják. Ujabb útaxók tanubizonysága szerint a' felláhk, kik az egyiptomi egész népességnek több mint három negyed részét teszik, koránt-sem oly megvetésre méltó nép faj, mint elnyomóji rajzolgatni szokták. Munkások, taníthatók, takarékosok, előjáróikhoz hűségesek, ha jól bánnak velék nagyon háládatosok ok, és sok más lelki tehetségeikhez a' vitéség is nagy mértékben járúl, mi annál szembetűnőbb, hogy ok ezelőtt soha sem szolgáltak fegyverrel, 's a' katonai szolgálattól még most is annyira irtóznak, hogy az attól menekedhetés tekintetéből minden esztendőben sokan csonkítják meg magokat közülök. Velök vívtaki diadalrait, alapította-meg hatalmát M e h m e d A l i; általok tömte meg élés 's pénztárait és hajtotta végre roppant munkáit. Annakokáért nagyon sajnálhatni, hogy a' despota e' néposztályt, melyen egyedül alapúl a' remény, hogy Egyiptom valaha civilizálva lesz, kemény pénzszabályai által oly nyomorult állapotban tartja.

9.

T Ö R Ö K O R S Z Á G

a' mostani császár reformjai előtt.

Alig lehet megfogni mily sebességgel haladnak a' reformok Törökországban az országgló szultán szilárd és elszánt akaratja befolyása alatt. Ha e' munkásság még néhány esztendőig tart, úgy az ország alakja egészen megváltozik, és a' históriát kénytelenítünk megkérdezni azon visszaélésekről, melyeket a' fejedelem lassan lassan eltörölt.

Ezen reformok nem csak a' politikai igazgatás minden ágait tárgyazzák, hanem kiterjed-

nek, a' szokásokra, sőt az öltözetekre is, melyeknek különbözősége a' civilizált népekéitől, a' legnagyobb akadályt gördítette amaz ujjá születés elébe, melyet III. Selim félénken elpróbált és unokája, Mahmud, elszántsággal végre hajtott.

Ez eset kiváltképpen azon dolgoknál fordult-
elő, melyek valamely rokonságban álltak a' vallással. De az országoló szultán próbát tön, e' tárgyat is elvégezni; dologhoz láta 's a' csata me-
zőn nem hátrála semmi ellentállás előtt. Egy első csapással széttöré a' kardhatalmát — a' janicsárokat, második csapással megbénnítá az erkölcsi oppositiot. midőn testületét az ulemáknak — törvény tudóknak és vallásszolgáinak megkisebbité 's annak kiváltságait összébb szorítá. De mi a' rajákat — nem török alattvalókat, a' meghódoltatók örököseikkel szemben legtöbbet sanyargatá, az, azon kényszerítés volt, mely az ő vallásos szertartásaikat terhelte. A' raják vallásos szertartásaikat nem gyakorolhaták különben, hanem csak a' török tisztek, előljárók engedelmével és védelme alatt.

Ha isteni tiszteletnek kellett tartatnia, janicsárok voltak, kik templomoknál és zsinagogáknál a' közrendtartást igazgatták. Pálczával körüljárkálván rájuk vagdaltak az ácsorgokra, a' csásogókra 's részvétlenekekre. Ajtatosság és illendőség nem egy könnyen találtak soha náloknál jobb örökre.

Lakadalmi, temetési pompa nem haladhatt-
el úgy útszákon, hogy néhány janicsár ne kísérete volna. E' janicsár katonáknak szükségesképpen jelen kellett lenniök minden bodolásoknál, melyeket az istenségnek bényujtottak. A' következő történet meg fogja mutatni, milyen elmésen tudták a' fiscus ügyvivői intézni a' dolgot, hogy zsarolásaiknak valami szint adjanak.

A' zsidók megülik esztendőnként a' sátoros ünnepet, legnagyobb ünnepeik egyikét. Hogy azt Konstantinápolyban megülhessék faágakból és lombokból egy kunyhót vagy szint állítanak a' teraszon, mely a' főszinagoga előtt találatik. Az évszak legszebb gyümölcsseit kell áldozatul és ékességül a' szinhez vinni. Sem fáradságot sem költséget nem kimélnék hogy Istennek a' természet legtökéleteseb adományit nyujthassák-bé. Legkisebb elmellőzés vétkes istenmegbántásnak tartatnék, és az egész áldozat nem lenne kedves a' teremtés ura előtt, ha valahol valamely ritka 's tökéletes terméket tudnának lenni 's azt a' többi adományokhoz nem csatolnák.

A' zsidó törvénynek ezen szigoru elvére egy zsidó — elárulója vallásának, egy éppen olyan különös milyen vétkes speculatiot alapíta. Nehány nappal a' sátoros ünnep előtt Konstantinápoly környékében egy kertésznél egy gyümölcsöt látta-meg, mely közel vala a' megéréshez. A' gyümölcs a' leggyönyörűbb növésű volt és ment minden hibától, elannyira, hogy ha azt az ünnep elrendezői meglátnák, tartoznának minden feltétel nélkül megvenni.

A' zsidó titkon értekeződésbe bocsátkozik e' kis kincs birtokosával, és 50,000 piasternyi nyereséget ajánl neki azért azon feltétel alatt, ha a' nyereséget aztán vele megosztja. Az ajánlat természetesen elfogadtatott, 's az alku meglett. Meg kell itt jegyeznünk, hogy a' törökök hűsége ily esetekben hasonlíthatatlan, különösen a' hallgatásra nézve, melyet tőlök megkivánni szoktak.

„Hólnap“ monda Zsidónk, „ama' gyümölcsöt boltodban úgy fogod kitenni, hogy kénytelen legyen minden ember meglátni. Töstént árát fogják tőled kérdezni. Akkor azt feleled hidegvérrel: 50,000 piaster. Ekkor azt fogják hinni,

hogy nem értettek jól tégedet; hanem te ugyan azon phlegmával azt feleled: 50,000 piaster. Kikacznak, 's talám néhány csúfszókat is vetnek oda neked, de ne csinálj abból semmit. Nem sokára megfogod hallani, hogy tizszerte 's huszszorta is nagyobb árat ajánlanak gyümölcsödért, mint mennyit valósággal megér; ekkor te fogsz nevetni 's megengeded hogy a' vásárlók elhordják magokat. Más nap mások fognak megjeleni gyümölcsöd megtekintésére, de ne enged meg hogy ahhoz nyuljanak. Kivánják eladatását. Te azt feleled: Igen szívesen, de tudjátok-e mi az ára? — Nem. — 50,000 piaster. Kevesebbet egy parával sem vehetek el. — Ekkor az emberek hallatlan hahotára fokadnak és nem hiszik, hogy valóságból beszéllesz. Megfogod látni, hogy olyan mozdulatokat tesznek mintha elmennének, de egyszersmind olyan nagy árat is fognak neked ajánlani, mely bámulásba hozna tégedet, ha arra előre nem volnál elkészülve. Következő nap semmi sem lesz rájuk nézve oly szükséges az egész világon mint gyümölcsöd; szüntelenül jönnek mennek 's árát minden pillantatban feljebb feljebb hágtatják. Estve felé az ajánlások szembétünőleg nagyobbulnak; hanem akkor hidegvérűséget kell mutatnod, örömedet fojtsd-el, egyszerűen, uralkodj magadon. Legkisebb arra mutató jel, mintha akarnál engedni, szétronnaná ellenállásod egész mester fogását. Egy negyedórával naplemente előtt az utolsó próbát fogják nálad tenni, mindég többet többet igérve, míg kívánságoddal egyező leend ígértek. De kérlek, mutasd magadat nyugodtnak, elhatározottnak és hidegvérűnek, így szerencséd bizonyos, és holnap mint barátok megosztjuk egymás közt a' nagy summapénzt, melyet te általam nyertél.“ — „I s c h Allah! (ha Istennek tetszik),“ felelt a' muzel-

man, 's készülgetett hogy szerepét jól játszodja.

Minden úgy történék, mint az izraélita előre megmondotta volt. Már közelgetett az elhátározó pillantat, és a' megígért ár 49,500 piasterre hágott fel; a' kalmár, kinek öröme minden porusain tört-ki, 's nem talált szót, ily vonzalmas ígélet el nem fogadására; megragadá a' gyümölcsöt, hogy kivánsága megmásolhatatlanságát megerősítse 's így kiálta-fel: „Egyetlenegy piasterrel sem adom alabb mint mondottam!“ De gyümölcse szárát letalálá törni 's az által annak tökéletességét elrontá.

A' legelőkelőbb rabbinak, kik e' fontos ügyben magok személyesen folytatták az alkudozást, most imigy szóllának a' kalmárhoz: „Szerencsétlen, gyümölcsöd ilyen állapotjában már egy parát sem ér ránk nézve,“ 's sebesen eltávoznak, a' kalmárt elrémülten hagyva.

Még eddig e' történetben semmi sem látszik egyéb mint a' kielégíthetetlen pénzsomjnak igazságos megbüntettetése, de ezen kívül a' történet még egy leverő példáját is mutatja amaz önkénynek, mely Mahmud uralkodása előtt a' nem török vallásuakat Törökországban sujtolni szokta vala.

A' fiscus ügyvivői szokás szerént az ünnep végződésekor megjelentek, mig még minden a' maga helyén volt, hogy az élelem szertől, gyümölcsöktől és virágoktól fizetendő adót béhajtsák. A' kellettő adó summa felszámítatott 's le is fizettetett és az ügyvivők megalégülve el is takarodának, midőn az előbbi nap története füleikbe hata. Ekkor visszatérének 's a' zsidó gyülekezethez e' képpen szóllának: „Hogyan, nyomorultak, a' kincstártól adójinak egy részét megakartátok tagadni, és pedig legszentebb kötelességeitek rovására? Törvénytök azt parancsolá hogy ti ezen drágalátos gyümölcsöt vegyétek-meg 's

tartoztatok volna minden késedelmezés nélkül annyit megadni azért, mennyit töletek kértek. Fősvénységtek oka, hogy a' kertész keze a' természet remek munkáját elrontá. A' ti Istenetek meg fog büntetni titeket hibátokért, hanem a' szultán nem maradhat az alatt kárban!" És kifizetették az adót az 50,000 piastertől.

Azonban itt még nem volt mindennek vége. A' stambul-effendissi (konstantzinápolyi főbíró), ki előtt a' rabbinok panaszt tévének az ügyvivők ellen, pénzbírsággal bünteték meg a' zsinagogát azért, hogy mérészelte a' császári kincstárt megcsalni egy oly jövedelemmel, mely annak számára volt határozva. 10.

BONAPARTE ÉS A' LOVAS VADÁSZ:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Egy lovas vadász azt a' parancsolatot kapta, hogy Bonapartenak Majlandból Montebellóba hivatalos leveleket vigyen el, melyek igen sürgetők valának. Megérkeztekor Bonaparte generál éppen vadászni akara menni, átal adá neki a' levélcsomót 's várá a' feleletet. Bonaparte töstént kiadá azt neki. „Most már el vele,“ szólla hozzája, „és pedig különösen sebesen!“ — „Generál! a' mily sebesen csak lehet; de nincs már lovam, oly sebesen lovagoltam, hogy az enyim kidőlt alólam, halva fekszik a' Generál kastélya előtt.“ — „Ha csak az a' bajod, hogy lovad nincs, tehát vidd el az enyimet.“ A' vadász vonakodott azt elfogadni 's nehézségeket hordott-fel. „Igen szépnek és gazdagon felszerszámozottnak találod azt? Csak rajta, Pajtás! Semmi sincs a' világon, mi egy francia vitéznek igen pompás volna.“

A' SCHELDEPARTI PARASZT.

Egy útazás alkalmatosságával, melyet Napoleon császár Hollandban, megbukása előtt kevés idővel, tett, meglátogatott egy parasztot, kinek háza egyedül külön valva a' Schelde folyam partján fekütt, két segédtiszt kísérte, kik közül egyik mondá a' parasztnak: „Amott vagyon Napoleon császár!“ A' hollandi, ki sapkás fővel üldögele, imígy felele: „Mi bajom nekem avval?“ Ezután Napoleon is mindgyárt bémene a' házba. „Jó napot, kedves emberem.“ A' paraszt levevé sapkáját. 'S felele: „Jó napot“ és ülve marada zsámolyán. „Én a' császár vagyok.“ — „Maga?“ — „Igen is, én.“ — „Úgy-e? no azt már szeretem.“ — „Szerencsésné akarlak tégedet tenni.“ — „Nincs semmire szükségem.“ — „Vannak leányaid?“ — „Vannak.“ — „Hány?“ — „Kettő.“ — „Én férjhez adom őket.“ — „Nem, én magam akarom őket férjhez adni.“ Ezen felelet meglepte Európa meggyőzőjét, hirtelen hátat fordított a' parasztnak, 's ki ment annak házából.

NAPOLEON A' HIRLAPOKRÓL.

Egykor a' császár St. Ilonán a' következőt beszéllé: „Midőn Cannesnél kikötöttem, az újságírók ily cím alatt jelenték azt: Bonaparté lázszasztása! Öt nappal később, így irtak: Bonaparté generál bement Grenobelebe. Tizenegy nappal azután így: Napoleon megtevé Lyonba bemenetét. 'S végre húsz nappal később már így irtak: A' császár megérkezett a' Tuileriákba. Ugyan, ezek szerént kell-e a' hirlapokban közvéleményt keresni?“